

HISTÒRIA DEL CASTELL AMPLIADA

El riu Foix, poc després de rebre les aigües de la riera de Marmellar, descriu una corba tancada, a modus de meandre, que emmarca una península rocallosa, estreta i elevada. Gairebé a la seva part més alta s'assenta el castell de Castellet. El lloc és adequadíssim per a bastir-hi una fortificació. Potser, per aquest motiu, el castell de Castellet té 2500 anys de història. La primera fortalesa, datada arqueològicament, és d'època ibèrica. S'ha confirmat també l'ocupació romana del lloc.

Tota construcció es fa sempre amb alguna finalitat. Estem convençuts que el motiu principal que va moure els nostres avantpassats a bastir aquesta edificació va ser el control i la guarda dels camins i d'altres vies de comunicació. Com ja és conegut els ibers van construir la Via Heràclia, un camí espaiós que travessava el país de nord a sud i que va representar un gran avenç en les comunicacions de l'època. Antigament, quan resultava molt difícil obrir camins nous, eren molt apreciats els rius, rieres i fins hi tot torrents com a vies de comunicació. De fet, el corrent d'aigua obria un pas vers l'interior del territori de forma natural.

El castell de Castellet era una talaia perfecta i tenia una posició immillorable per controlar a l'hora el pas del riu Foix i la Via Heràclia, que transitava més cap al nord. Amb el pas del temps aquesta edificació va anar adquirint un gran valor afegit, sobretot des que els romans van construir la Via Augusta. Aquesta veritable autopista de l'antiguitat, que seguia un recorregut semblant a la Via Heràclia, va estar en funcionament durant molts segles. Doncs bé, enfilats al capdamunt de la torre mestre de Castellet, van poder vigilar els camins durant moltes generacions. Els camins en general eren una benedicció que calia guardar, és a dir, impedir que els assaltants molestessin als viatgers o malmetessin el propi camí. Però, per les vies de comunicació també podien arribar enemics perillosos que calia detectar com més aviat millor. Per aquest motiu les torres dels castells tenien un sistema de comunicació entre elles que consistia amb foc a les nits i fum o, eventualment miralls, de dia que utilitzaven per anunciar el perill.

Fins al segle X —que és quan comença a aparèixer documentació sobre el castell—, de Castellet en podem dir molt poc de la seva història. No obstant aquest fet, si que podem fer algunes afirmacions. L'ocupació de les edificacions, amb diferents graus d'intensitat, es manté des d'època ibero-romana fins a l'època comtal. L'estructura arquitectònica de la torre mestre i d'alguns murs poden fer pensar en reformes durant el període andalusí.

La documentació del segle X ens informa d'una fortificació però no concreta si gran o petita. En canvi detalla tota l'extensió de terreny que estava sota domini d'aquest castell. A part de l'actual terme de Castellet i la Gornal, els termes de l'Arboç, Bellvei i Calafell també eren inclosos dins el territori del castell de Castellet. Al seu extens terme hi havia altres fortificacions i torres

amb les quals es comunicava quan convenia.

La documentació medieval ens explica que l'any 977 aquest castell i el seu terme eren del comte Borrell II de Barcelona. El 11 de juny d'aquest any 977 el comte es ven Castellet a Unifred Amat. Aquest personatge pertanyia a una família que tenia extenses possessions a diferents llocs del comtat, són també els iniciadors de l'important llinatge Castellvell. El següent personatge que trobem documentat és Bernat Otger de Castellet, net d'Unifred Amat. Tenia altres castells com els de Pontons i Grevalosa, també ostentava drets a Albinyana i Calders. Cal destacar que tant ell com son fill sabien llegir i escriure. L'any 1076 ja és mort i el seu fill Rotllan Bernat es ven la meitat del castell de Castellet al comte Ramon Berenguer I. L'any 1099 Pere Bertran de Castellet era el nou senyor feudal del castell.

Segons dades arqueològiques, al segle X ja existien el clos murat, la torre mestre i alguns indicis de cabanes. La bonica església del castell, situada a l'est, a poca distància de la fortificació i sota l'advocació de sant Pere, surt documentada per primer cop el 7 de febrer de l'any 1106. Als segles XII-XIII hi va haver un seguit de senyors de Castellet que responien tots al mateix nom: Bertran de Castellet. Un d'aquests va participar en la conquesta de Ciurana. Un altre fa testament l'any 1195 i d'aquest document, per la gran quantitat de deixes que fa i de béns que traspassa, podem dir que era un home que tenia múltiples possessions que anaven des del riu Llobregat fins a Tortosa. El seu fill també es deia Bertran i la seva família estava molt lligada emocionalment amb Castellet ja que en les seves últimes voluntats demana ser enterrat a l'església de Sant Pere de Castellet.

El 18 d'agost de l'any 1206, en el testament de Berenguer de Castellet, canonge de la catedral de Barcelona, es llegeix que deixa a la seva germana Saurina el palau ("palatium") de Castellet. Per la quantitat de gent que disposa que visquin en aquest palau havia de ser de considerables dimensions. Posseïen també parament de la llar d'argent i esclaus sarraïns.

El setembre de l'any 1229 Saurina de Castellet intercanvia drets dels seus respectius termes amb Ferrer de Sant Martí. Per les mateixes dates el rei Jaume I confirma a Saurina de Castellet els seus drets sobre el castell de Castellet.

L'abril de l'any 1307 Bertran de Castellet, fill de Gispert de Castellet, fa jurament i homenatge al rei Jaume II sobre el castell de Castellet.

A finals del segle XIV Blascó de Castellet afirma tenir el castell pel rei en feu, ho va deixar al seu fill Bertran i aquest ho va traspassar al seu germà dit també Blascó. La família Torrelles va decidir adquirir tots els drets sobre Castellet. Així l'any 1405 Pere de Torrelles compra a Blascó el feu de Castellet i al rei Martí l'Humà la jurisdicció del mateix castell, és a dir, el mer i mixt imperi.

Pere de Torrelles i Gurrea, fill del comprador, ven Castellet a mossèn Francí Desplà el 16 de novembre de 1453. Dels Desplà passà als Requesens i el 26 de desembre de 1472 Lluís de Requesens ven a Guillem de Peralta, tresorer del senyor rei, el castell de Castellet.

Aquí s'inicia un període de plets per la possessió de Castellet que s'allargarà més de 50 anys. Els Torrelles, els Requesens i els Peralta batallen incansables, sobretot contra els Peralta.

Gràcia Roman i de Peralta, esposa de Guillem de Peralta, ja vídua, va haver d'afrontar aquest reguitzell de plets. En una època en què les dones comptaven poc i, potser per aquest motiu, van pensar que Gràcia Roman claudicaria aviat davant dels tribunals. Res més lluny de la realitat en què cal remarcar la valentia i el coratge d'aquesta dona. Va defensar els drets del seu fill Benet de Peralta amb una empena que deuria sorprendre a més d'un home. Els plets i les batusses no es van acabar i els Peralta, segurament cansats, van lliurar Castellet a una neboda dita Àngela Aguilar el 3 de novembre de 1550.

El 1606 és senyor de Castellet Francesc d'Aguilar i de Peralta. L'any 1615 la seva vídua, Maria d'Aguilar i d'Icart fa un inventari dels seus béns. Només per l'extensió, 70 folis, ens podem fer una idea de la quantitat de béns immobles i mobles que posseïen. De la descripció que es fa del castell de Castellet podem deduir que ja no estava en una època d'esplendor sobretot pel que fa als mobles i al parament de la llar. L'edifici posseïa diverses estances: un celler i un celleret, un estable, una cuina, un pastador, un rebost, una presó, una cisterna i una estança anomenada l'entrada de la cisterna, una sala d'armes, una saleta, una cambra a prop del terrat, una recambra, una altre recambra que té una finestra envers el molí vell, una cambra dita de les dones, una estança de la qual no diuen el nom, una sala dita del molí, una cambra que anomenen "la necessària" (això és la latrina o comuna), una cambra dita de l'Aragonès i una cambra dita de la torre.

Totes les estances estaven moblades amb el parament corresponent, si bé en alguns casos s'especifica que no està en bon estat. Cal destacar una gran quantitat d'estris relacionats amb la cuina i el menjar, repartits en diverses estances amb comparació de la poca quantitat de roba que s'enumera. A la sala d'armes hi havia entre d'altres coses tres alabardes, una escopeta, cinc arcabussos, set ballestes i destaquem un "peto" i un "espaldar" de ferro, que és part de l'armadura que portava el Quixot, coetani d'aquest inventari. Això sí, a la presó hi ha un cep de fusta en bon estat. A continuació de la descripció de l'edifici es parla d'una botiga nova situada a la plaça de Castellet. Probablement es tracta de la plaça o explanada que hi ha davant del castell, encara que no s'especifica el seu emplaçament.

Filla de Francesc d'Aguilar i de la seva esposa Maria fou Dionísia d'Aguilar que l'any 1616 es va casar amb Cristòfor d'Icart. La noia va morir jove i el seu marit quedà com administrador de Castellet en nom dels seva filla Maria

d'Icart. D'aquesta manera Castellet passà dels Aguilar als Icart. Dels Icart passa, també per matrimoni, als Queralt, comtes de Santa Coloma.

El 1778 es contracten mestres de casa i fusters per fer reparacions a les "oficines", als dos molins el nou i el vell, al pou del glaç i també al Castell de Castellet

El 1815 era senyor de Castellet Joan de Queralt, comte de Santa Coloma.

Sabem que el 1883, el castell es troba arruïnat i presenta una imatge de majestuosa ruïna romàntica, (**fundació abertis**, Salvador Lloràc, *Visió del Penedès al final del segle XIX*, 2003, p. 79-80.). El castell, l'any 1923, va arribar a mans de Josep de Peray i March, arxiver diocesà de Barcelona, i va fer-hi una restauració al gust neogòtic entre els anys 1928-1930.

L'any 1999 l'empresa **acesa** va adquirir l'edifici i el va rehabilitar acuradament. Actualment, el castell de Castellet amb els seus 2500 anys d'història, com a seu de la **fundació abertis**, continua amb la seva principal missió, que ve donada per la visió privilegiada de què gaudeix: preservar i guardar els camins i els valors, cosa que altra cop faria dir a Ausiàs March sobre la seva panoràmica:

*"Tot mon parlar als qui no us hauran vista
res no valrà, car fe no hi donara".*